

Sygn. akt V CSK 270/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa O. T. i K.T.

przeciwko T. S.

o zastępcze oświadczenie woli,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 5 marca 2015 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Okręgowego w L.

z dnia 21 listopada 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w L. oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Rejonowego w L. z dnia 27 maja 2013 r. oddalającego powództwo O. T. i K. T. o zobowiązanie pozwanego T. S. do zawarcia przyrzeczonej umowy sprzedaży nieruchomości - lokalu mieszkalnego położonego w L. przy ul. Z. 49/1 w udziałach wynoszących, odpowiednio, 9/10 i 1/10, zgodnie z przedwstępną umową sprzedaży z dnia 19 marca 2009 r. za łączną cenę 60 000 zł. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy przytoczył wniosek Sądu pierwszej instancji, że pozwany wykazał, iż w dacie upływu terminu do zawarcia umowy przyrzeczonej powodowie uchylili się od jej zawarcia. W dniu 5 stycznia 2012 r., to jest w dniu, do którego strony miały zawrzeć umowę przyrzeczoną, pozwany wyraził bowiem wolę zawarcia umowy, powodowie natomiast nie dokonali takich czynności, które umożliwiałyby jej zawarcie zgodnie z ustaleniami zawartymi w treści umowy przedwstępnej; działania powoda O. T. zmierzały jedynie do usprawiedliwienia nieobecności oraz przesunięcia terminu zawarcia umowy. Po tym przytoczeniu Sąd Okręgowy wskazał, że nie znajduje przesłanek do zakwestionowania ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji i przyjmuje je za własne. Stwierdził, że powodowie byli uprawnieni do wystąpienia przeciwko poznanemu o zawarcie umowy przyrzeczonej, ale ich roszczenie, w świetle prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, było niezasadne. Wskazał, że powodowie nic nie uczynili przed dniem 5 stycznia 2012 r., aby zawrzeć umowę, mimo że do jej zawarcia bez utraty przez pozwanego bonifikaty mogło dojść na przestrzeni 30 dni przed dniem wskazanym w umowie przedwstępnej. Powodowie uchyli się od zawarcia umowy nie tylko w oznaczonej godzinie w dniu 5 stycznia 2012 r., ale w całym tym dniu. Wszystkie czynności powoda O. T., a mianowicie uprzedzenie notariusza o niemożności stawienia się bez zaproponowania innego terminu, wysłanie do kancelarii syna A. bez pełnomocnictwa do zawarcia umowy, brak właściwego pełnomocnictwa od syna K., stawienie się bez pieniędzy miały jedynie pozorować chęć i wolę zawarcia umowy.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku, powodowie w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucili naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 233 § 1 k.p.c.

i w związku z art. 391 oraz art. 382 i art. 385 k.p.c. wyrażające się w nierozważeniu materiału dowodowego odnoszącego się do zachowania stron umowy po zawarciu umowy przedwstępnej, a przed dniem zawarcia umowy przyrzeczonej i po tym dniu i dokonanie ustaleń nie wynikających z dowodów. Skarżący zarzucili również naruszenie art. 232 w związku z art. 391 k.p.c. wyrażające się w przyjęciu, że nie wykazali, iż pozwany uchylał się od zawarcia umowy.

Nadto, w ramach podstawy z art. 398³ §1 pkt 1 k.p.c., powodowie zarzucili naruszenie art. 354 § 2, art. 355 § 1, art. 457 i art. 65 § 2 k.c., art. 476, art. 486 § 2 i art. 471, art. 389, art. 390, art. 394 § 1, art. 380 § 1, art. 77 § 3 i art. 61 § 1 k.c.

We wnioskach kasacyjnych skarżący domagali się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania ewentualnie uchylenia wyroku i uwzględnienia apelacji powodów od wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wyrok sądu drugiej instancji wydany na skutek apelacji musi opierać się na ustalonej samodzielnie przez ten sąd podstawie faktycznej i prawnej, z uwagi na to, że postępowanie apelacyjne jest, stosownie do przepisów art. 378 § 1 i art. 382 oraz związanego z nimi przepisu art. 381 k.p.c., kontynuacją merytorycznego rozpoznania sprawy (por. w szczególności uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasady prawne - z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, i z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07). W postępowaniu przed sądem drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. stosuje się odpowiednio, a więc z uwzględnieniem istoty i swoistości postępowania przed tym sądem (art. 391 § 1 k.p.c.). Oznacza to, że uzasadnienie orzeczenia sądu drugiej instancji, chociaż nie musi zawierać wszystkich elementów przewidzianych dla uzasadnienia orzeczenia merytorycznego sądu pierwszej instancji, powinno mieć ustaloną podstawę faktyczną rozstrzygnięcia. Przyjmuje się, że gdy sąd odwoławczy uznaje ustalenia faktyczne i oceny prawne sądu pierwszej instancji za trafne, wywiązanie się z przewidzianego w art. 328 § 2 k.p.c. obowiązku wskazania w uzasadnieniu orzeczenia podstaw rozstrzygnięcia może nastąpić przez oświadczenie o akceptacji ustaleń faktycznych, a nawet ocen prawnych sądu pierwszej instancji (por. przede wszystkim orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia

13 grudnia 1935 r., C III 680/34, Zb. Urz. 1935, Nr 10, poz. 379, i z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98). Konieczne jest jednak wówczas ustosunkowanie się do wszystkich zarzutów apelacji i wyjaśnienie, dlaczego zarzuty te zostały uznane za bezzasadne. Zwrócić wszelako należy uwagę, że uzasadnienie sądu drugiej instancji nie może ograniczyć się do użycia sformułowania, że sąd ten akceptuje ustalenia faktyczne i uznaje je za własne w sytuacji, gdy ustaleń dokonanych przez sąd pierwszej instancji w ogóle nie przytacza nawet w tzw. części historycznej uzasadnienia obejmującej etap postępowania przed sądem pierwszej instancji, co powoduje, że pozostają one nieznanne. Pominięcie w ogóle w uzasadnieniu sądu drugiej instancji ustaleń faktycznych jest dopuszczalne dopiero w stanie prawnym obowiązującym od dnia 27 października 2014 r. w związku z nowym brzmieniem art. 387 § 2¹ k.p.c. (por. art. 1 pkt 12b) ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy - kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. z 2014 r., poz. 1296), a i to tylko w warunkach wskazanych w tym przepisie, w tym, gdy w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń. Powodowie w apelacji wniesionej od wyroku Sądu Rejonowego kwestionowali ustalenia faktyczne poczynione przez ten Sąd, negowali prawidłowość oceny dowodów. W tej sytuacji pominięcie przytoczenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a ograniczenie się do powtórzenia wniosku wysnutego z tych nieznanych ustaleń, że powodowie uchyliłi się od zawarcia umowy przyrzeczonej, musi być poczytane za rażącą wadliwość uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Wadliwość ta sama przez się sprawiła, że niemożliwe było należyte przeprowadzenie kontroli kasacyjnej tego orzeczenia. W myśl zaś utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, powstała sytuacja, będąc określonym stanem procesowym, nie musi mieć charakteru stawianego przez skarżącego zarzutu i może wynikać także z własnej oceny Sądu kasacyjnego co do możliwości rozpoznania sprawy (zob. np. niepublikowane orzeczenia Sądu Najwyższego: z 18 września 1997 r., I CKN 229/97, z 26 maja 1998 r., III CRN 516/97, z 2 grudnia 1999 r., I CKN 954/98, z 13 czerwca 2000 r., V CKN 69/00, z 28 lutego 2002 r., III CKN 547/00 oraz z 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, a także z 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, Nr 5, poz. 100). Konsekwencją

takiego stanu rzeczy jest konieczność uwzględnienia skargi kasacyjnej na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Skoro bowiem sąd kasacyjny nie może ocenić prawidłowości rozstrzygnięcia sprawy, to nie może też przyjąć, że nieuzasadnione są podniesione przez skarżącego zarzuty w ramach przytoczonych w skardze kasacyjnej podstaw, przy czym zarzuty w odniesieniu do prawa materialnego mogą być właściwie ocenione i rozważone tylko na tle ustalonego stanu faktycznego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.